

BIBLIOTEKA
SHTETIT

BJH-32
T 95

HILMI TUKAJ

NATA E PARE
NEN UJE

tregime

814-32
795

HILMI TUKAJ

NATA E PARË NËN UJË

Tregime

3236

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

SHOKËT

Atë që kishte humbur shumë gjak, e shtrinë në tryezën e transfuzionit. Fytyrën e kishte të verdhë. Vetullat qimedjegura i qenë bërë si një lëmsh i vogël, i hirtë mbi sytë. Të tjerët u ulën në stolat prej meshini të bardhë në paradhomën e sallës së operacionit. Përsëri heshtje, ashtu si gjatë gjithë rrugës nga porti deri në spital. Kushedi sa rrugë kishin bërë pa folur këta burra të menduar, që sollën shokun e tyre të plagosur që kishte humbur shumë gjak. Ishte mëngjes. Në mëngjes zakonisht njerëzit dhe qytetet gjallërohen. Po detarëve që udhëtuan me të sëmurin, s'u bëri asnjë përshtypje qyteti i madh dhe i panjohur. Ndërtesat, sheshet dhe udhët kalonin në dritëhije, pa mundur të merrnin forma konkrete. Vetëm sytë, si ca diej të vegjël s'i shqitën për asnjë çast prej fytyrës së zverdhur të shokut të tyre.

Tani ishin ulur te stoli i bardhë prej meshini. «Shoku, që u plagos rëndë në hambar, duhet shpëtuar dhe ne të tjerët do t'i japim gjak, gjak të ngrohtë, do t'i japim jetë».

Këto mendime u vërtiteshin në kokë të gjithëve. Bota përreth ishte e huaj. Njerëzit, si ca copëza horizontesh të largëta, ishin krejt të huaj dhe të ftohtë. Detarët pritën të dilte mjeku. Lëvizjet e tij brenda në dhomën ku

futën të plagosurin, shquheshin nëpërmjet xhamit të derës. U ngritën të gjithë në këmbë, kur panë derën që u hap. I huaji nuk foli fare. Kishte sy të mëdhenj dhe të menduar. Në duar mbante akoma dorezat prej llastiku, me të cilat kishte bërë vizitën. Bocmani i vaborit, një burrë rreth të dyzetave, i foli në gjuhën e tij:

— Kemi ardhur t'i japim gjak të plagosurit. Të gjithë ne. Të filloj unë i pari.

— E di. Kështu më thanë. Do të bëjmë analizat dhe të përcaktojmë grupet, — tha mjeku, dhe si qëndroi një çast pa folur me sytë mbërthyer mbi fytyrën e bocmanit, u përmend e u fut përsëri në sallë. Figura e tij e plotë filloi rishtë të dukej si një hije që lëvizte pas xhamash.

Detarët e tjerë, ndonëse kuptonin shumë pak nga gjuha e të huajit, e morën vesh se çfarë tha ai, sepse mjeku fjalët i shoqëroi me gjeste.

Filluan analizat. Grupi i gjakut të detarit të plagosur u kombinua me gjakun e bocmanit dhe të katër detarëve të tjerë. Dhe përfundimisht ata që do të jepnin gjak, qëndruan në dhomën përballë. Qazimi dhe Xhelili dolën në korridor dhe zunë vend përsëri te stoli prej meshini të bardhë. Të dy detarët ndiheshin të shqetësuar. U dukej se kishin mbetur jashtë llogores, ku luftonin të tjerët. Sytë ia kishin ngulur derës me xhama, ku qenë shokët. «Atje brenda ndodhet kufiri i jetës», — i shkrepiti në kokë Qazimit. «Sa po vonohen dhe këta». Qazimi ktheu kokën dhe vështroi shokun, edhe ky po e shihte. Vështrimet u kryqëzuan. Të dy ishin të skuqur.

Ndienin zagushi, sikur u vinte të nxehtit nga brenda. Sikur po digjeshin.

— Sa po vonohen, — tha i pari Xhelili.

— Shumë, — u përgjigj tjetri shkurt, se mendjen e kishte te salla përballë.

Dhe ja, te dera afrohet një hije. Kur u hap, ata panë shokët me mëngë të përvjelura.

— E dhamë, — tha njëri prej tyre.

Xhemilit dhe Qazimit u jehuan në vesh fjalët e atij që foli, iu duk sikur njoftuan nga llëgorja lajmin e fitores.

— S'u vonuam?! — foli bocmani që e kuptoi gjendjen e shokëve. Ai i njihte mirë detarët dhe e dinte sa shumë e donin shoku-shokun.

— Jo... ishte vështirë?... — Në të vërtetë Qazimi nuk deshi të thoshte këtë, po «sa të lumtur jeni!»

— Jo, ore. Po s'dimë si po bëhet Sokoli.

Sokol quhej i plagosuri. I kishte rrjedhur shumë gjak, si një burim i vërtetë, aq sa mund të rrezikohej jeta. Patjetër duhej që gjaku i tyre të ruante atë jetë të bardhë. Erdhën të gjithë, sa akustuan vaporin në molo, që të ruhej jeta e shokut, ashtu si sulmuan të gjithë së bashku zjarrin në hambar, që të shpëtonin vaporin.

Sokoli që hedhur i pari në atë zjarr. I pari ndezi pompat e ujit dhe dha alarmin. Një hidrocentral i tërë malor është ngarkuar në vaporin e tyre. Shumë turbina, gjeneratorë, izolatorë të bardhë dhe aparate treguese. Është hera e parë që kanë për ngarkesë një hidrocentral. Një det të tërë me drita dhe zbardhëllim. Në mal dhe në fushë, njerëzit do të ndiznin dritat në shtëpitë e tyre, kudo qofshin, dhe ndoshta s'do të mendonin se këto i solli nga larg një ekuipazh që luftoi me zjarrin. Sokoli, për të mos vonuar ndezjen e dritave, u hodh dhe zuri me gjoks vrimën prej ku dilte zjarri që u ndez nga rrufeja. Hekuri i çarë aty preku koskën e kraharorit dhe u lye me gjak, me gjak të kuq.

Dera e sallës së operacionit u hap e tëra dhe prej an-

dej, mbi një barrelë me rrota doli i sëmuri. U shty në thellësi të korridorit dhe fytyra e tij e verdhë, e verdhë kishte mbetur. Sytë vazhdonte t'i mbante të mbyllur, megjithatë ata e dinin se brenda tyre lëvrinte një shkëndijë e bardhë jete, e pafuqishme, por e pashuar. Ata të gjithë njëherësh brofën në këmbë. U theri fort në zemër pamja e dobët e shokut të tyre. «Ai nuk mund të vdesë. Ne jemi të gjallë». Ky mendim sikur u dha forcë.

Bocmanit i qenë skuqur sytë. Ata flisnin qartë për gjendjen shpirtore të tij. Kur i qeshnin, punët venin mirë në anije. Kur i egërsoheshin, diçka çalonte. Tani sytë e tij të skuqur shprehnin tjetër gjë, që detarët nuk e përcaktonin dot. Ndoshta shprehnin dhimbje. Dhimbje! Ata i dhuruan gjak. Bënë ç'mundën. Natyrisht, po të mund të bënin më shumë, ata nuk do të ngurronin. Kjo dihej. Tani trupi i Sokolit u bë i tyre.

Nga dera që doli shoku i tyre, doli dhe mjeku. Ai qëndroi me këmbë të hapura para detarëve. Për një çast u bë një shtrirje shikimesh si mbi një horizont të ndezur. Sytë e mëdhenj të mjekut kishin përsëri diçka të pashpjegueshme dhe nuk e shprehnin dot atë që kërkonin detarët. Bocmani i zgjati paqetën me cigare «Durrësi» dhe ia ndezi. Iu drodh buza, kur e pyeti të huajin:

— Si është tani, doktor?

Mjeku lëshoi një fjollë tymi, dhe për herë të parë vuri buzën në gaz.

— Rrezikun e jetës e ka!oi. Kishte humbur shumë gjak. Ma merr mendja se pas dy javësh do të udhëtojë me ju.

Bocmani në fillim u step i habitur, pastaj një dritë, një ndjenjë gëzimi i zotëroi fytyrën. Nuk foli. Vetëm kur ndjeu nga shoku që kishte pranë një të goditur me bërryl, tha:

— Do të vijnë ta marrim pas dy javësh të shëruar!

Të gjithë si të çliruar nga një barrë e rëndë filluan të gjallëroheshin, madje të bënin dhe pak zhurmë në sallën e atij spitali të huaj. Edhe Qazimi me Xhelilin u gjallëruan. Bota që i rrethonte iu duk rishtazi e madhe dhe e pafund, si gjerësia e kaltër e detit. Në fillim mjekun e mësuar me qetësinë e përhershme të spitalit, e çuditi zhurma e detarëve, po pastaj edhe ai sikur u gjallërua. E rrëmbeu ndoshta gëzimi që kishte ndezur fytyrat e rrahura nga era të detarëve.

— Cigare e mirë! — foli papritur.

Këtë fjalë e morën vesh të gjithë pa pasur nevojë për përkthimin e bocmanit.

— Shumë mirë. Na, merre këtë paqetë shqiptare. «Cigarette Taraboshi».

— Taraboshi? Hëm.. aromatike?

Qeshën. Papritur mjeku i përqëndroi sytë e mëdhenj te bocmani.

— Desha t'ju pyes, ç'ishte nevoja të vinit të gjithë për të dhënë gjak?

Detarët kërkuan nga përkthyesi t'u thoshte çfarë tha i huaji. Bocmani i përktheu fjalët e mjekut, po vetë s'po dinte si t'i përgjigjej. «A mund ta kuptojë, vallë, ai dashurinë tonë për shokun, për solidaritetin tonë. A e kupton ai se jeta e shokut është jeta jonë? Ai me siguri nuk mund ta kuptojë hidhërimin e Qazimit dhe të Xhelilit që s'e kishin grupin e gjakut të njejtë me atë të shokut të tij».

Sytë e mjekut prisnin përgjigje. Atëherë bocmani tha:

— Ne s'do ta linim shokun tonë në asnjë mënyrë të vdiste. A e kuptoni këtë?!

Mjeku lëvizi sytë e mëdhenj e nuk tha asgjë. Nga ata iku ai vështrim pyetës, ndonëse detarët ishin të bindur që mjeku ende s'kishte mundur të kuptonte gjithçka. Detarët i shtrënguan dorën me radhë të huajit. Bocmani mbylli i fundit derën e sallës. Detarët, duke bërë zhurmë dhe të gjallëruar, hipën në tramvaj të gëzuar se shoku do të kthehej përsëri tek ata.

ZËRI I ATDHEUT

Vapori ynë lundron mes dallgëve të detit të egërsuar nga cikloni. Ai çan përpara, po mbi kuvertën e tij është ulur këmbëkryq cikloni. Detarët, pasi siguruan pjesët e lëvizshme dhe mbyllën mirë bakaportët, zunë vend pranë iluminatorëve që ngjajnë si ca sy të mëdhenj dhe të bardhë. Në dhomë hyn kapiteni.

— Cikloni i fortë! — tha Hakiu, motoristi i dytë i vaborit.

— Po, — u përgjigj kapiteni.

Kapiteni ishte rritur në det. Ai e njihte botën përmes vështrimit të kthjellët që ka ajri i detit. I pëlqente të shihte fytyra të rreshkura nga dielli, të nxira nga jodi, njerëz të gjallë, me shpatulla të gjera që lëkunden si valët, njerëz të sakrificës e zemërbardhë. Ja, shokët që kishte përpara, ishin të gjithë të tillë. Me këta njerëz kapiteni kishte kaluar një pjesë të madhe të jetës së tij. Ai pa me kujdes deri ku cikloni i rrezikshëm që futur në ndërgjegjjen e detarëve. Po vështrimet e tyre flisnin për një qetësi të zakonshme. Qetësi!

Kapiteni u mat të largohej. Mendimi me të cilin kishte ardhur deri këtu, u zbeh nga shikimet plot guxim dhe dashamirësi të shokëve. Po kur hapi bakaportën, shikoi se nata kishte nisur të trokiste larg, përtej kolonave të ujit, dhe u kthye përsëri e thirri radistin.

— Javer!

Javeri, një djalë shpatullgjerë rreth njëzetetrevjeç, u ngrit në këmbë. Ia qepi sytë fytyrës së rrumbullakët të kapitenit.

— Urdhëroni, shoku kapiten!

— Të flisnim me qendrën. Duhet t'u themi atyre se ku gjendemi, — tha ai buzagaz.

Kapiteni dhe Javeri shkuan në kabinën e radistit. Grahma e helikave në kaldajë vinte nga thellësia si një zhaurimë ngjethëse. Dallgët e larta binin mbi bordin e vaporit, thua se donin ta përpinin.

Radisti ia nguli sytë e kaltër fytyrës së eprorit. «S'janë mirë punët», — mendoi, kur dalloi një nerv të vogël që i dridhej poshtë syve kapitenit. Kapiteni e vuri re vështrimin e djaloshit energjik dhe i buzëqeshi.

— S'është e para herë që anija jonë kalon një stuhi të tillë. Po do të mësohesh.

Radisti e kuptoi se kapiteni i tha ato fjalë sa për ta qetësuar. Vërtetë për të qenë udhëtimet e para dhe hera e parë që shihte një stuhi të tillë në det.

Javeri hapi radion. Vuri kufjet në vesh, për të mbuluar trubullimin që ndjeu.

— Hyr në valën e tyre! Kërko!

Javeri regjistroi frekuencën. Bëri gati taston. Kur po kontrollonte dhe një herë aparaturën, vuri re se llampa nuk ndizej. Kishte difekt antena. «Tërë kjo furtunë!» — mendoi Javeri. Qe shkëputur antena. Difekti dihej se ku ishte: jashtë, në ciklon, mbi kuvertë, nën kolonat e ujit.

Javeri kafshoi buzën e poshtme.

— S'kemi ç'të bëjmë. Difekt nga cikloni. Mbylle radion! — tha kapiteni dhe iku në korridorin e thellë. Javeri e ndoqi me sy, derisa trupi i bëshëm i tij hyri në kabinën e timonierit. Ç'të bënte? Mbylli radion. Pastaj do-